УДК 159.923.35:343.988
DOI https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.3.26

Шеремета С. Р.
доктор філософії в галузі психології,
старший викладач кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету
ORCID: 0000-0001-6516-5402

ТРЕНІНГОВЕ ЗАНЯТТЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ АГРЕСІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ З ОСОБАМИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ДОМАШНЄ НАСИЛЛЯ: ОПИС І МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

A TRAINING SESSION FOR DEVELOPING SELF-REGULATION AND ANGER CONTROL SKILLS IN THE PREPARATION OF SPECIALISTS WORKING WITH PERSONS WHO COMMIT DOMESTIC VIOLENCE: DESCRIPTION AND METHODOLOGICAL RATIONALE

У статті описано авторський тренінговий модуль, розроблений як складова сертифікованої програми підготовки психологів та соціальних працівників, які працюють з особами, що вчинили насильницькі дії. Актуальність теми зумовлена потребою в практико-орієнтованих програмах підготовки фахівців цієї сфери. Здійснено аналіз в Google Scholar за ключовими словами: робота з кривдниками; тренінг в роботі з кривдниками; психологічна робота з кривдниками. Відтак, проаналізовано 60 наукових робіт. Тренінговий модуль структуровано у трьох взаємопов'язаних блоках: діагностичному(застосування психодіагностичного інструментарію для оцінки агресивності та ворожості клієнта), формування вмінь саморегуляції (техніки на основні когнітивно-поведінкової моделі регуляції Р. Новако, дихальні та тілесні техніки зниження фізіологічного збудження), підтримка та безпека фахівця (піклування про себе та профілактики вигорання). Окремо обгрунтовано застосування елементів мотиваційного інтерв'ю (В. Міллер, С. Роллнік) у роботі з клієнтами, чия участь у корекційній програмі здебільшого зумовлена зовнішніми (судовими) рішеннями, а не власною ініціативою. Наведено опис і теоретико-методологічне обґрунтування ключових вправ модуля (мозковий штурм, робота в парах і аналіз конфлікту, пауза з наміром, переписування сценарію, лінія ескалації і т.п.) Обгрунтовано практичну цінність розробленого тренінгу для професійної підготовки фахівців, а саме запропоновано цілісний набір інструментів саморегуляції, за допомогою якого вони можуть покращити власну професійну діяльність. Окремо, варто звернути увагу на блок спрямований на безпеку та підтримку фахівця, що сприяє профілактиці емоційного вигорання серед спеціалістів. Мало вивченим проблемним питанням є ефективність навчання фахівців, це актуалізує два види досліджень: оцінка програм навчань для кривдників; замір ефективності психологічних та соціальних інтервенції.

Ключові слова: саморегуляція, контроль агресії, домашнє насильство, кривдник, тренінг, мотиваційне інтерв'ю, професійна підготовка фахівців, безпека фахівця.

The article describes an original training module developed as a component of a certified preparation programme for psychologists and social workers engaged with perpetrators of violent behaviour. The relevance of the topic is driven by the need for practice-oriented training programmes in this field. A Google Scholar search was conducted using the following keywords: working with perpetrators; training in working with perpetrators; psychological work with perpetrators. A total of 60 scholarly works were analysed. The training module is structured around three interrelated blocks: a diagnostic block (application of psychodiagnostic tools to assess client aggression and hostility), a self-regulation skills development block (techniques grounded in R. Novaco's cognitive-behavioural regulation model, along with breathing and somatic techniques for reducing physiological arousal), and a specialist support and safety block (self-care and burnout prevention). Special attention is given to the application of motivational interviewing elements (W. Miller, S. Rollnick) when working with clients whose participation in a correctional programme is primarily externally motivated (e.g., court-mandated) rather than self-initiated. Descriptions and theoretical-methodological rationales are provided for the module's key exercises (brainstorming, pair work and conflict analysis, intentional pause, script rewriting, escalation ladder, etc.). The practical value of the training for specialist professional development is substantiated; specifically, an integrated set of self-regulation tools is proposed through which practitioners can enhance their professional performance. Particular attention is drawn to the specialist support and safety block, which contributes to the prevention of emotional burnout among professionals. The effectiveness of specialist training remains an understudied issue, which calls for two directions of further research: evaluation of training programs for perpetrators; Assessing the efficacy of psychosocial interventions.

Key words: self-regulation, anger control, domestic violence, perpetrator, training, motivational interviewing, professional training of specialists, specialist safety.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. Проблема домашнього насильства залишається однією з найгостріших соціальних проблем в Україні. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» покладає на державні та комунальні установи обов'язок організовувати проходження кривдниками корекційних програм [5]. В 2018 році Міністерство соціальної політики затвердило програму для кривдників [10] моніторинг та оцінка якості соціальних послуг регулюється формальною нормативно-правовою базою виданими Міністерством соціальної політики України 2013 року [6].

Слід звернути увагу на фахівців, що працюють з даними особами, адже додатково до такої діяльності, вони ще мають великий об'єм іншої роботи. Розгалужене нормативне поле, з одного боку, свідчить про системність державної політики в цій сфері, а з іншого – покладає на фахівця, який впроваджує роботу з кривдниками додаткове навантаження, спеціалісти мають орієнтуватись не лише в психологічній методології, а й процедурних вимог взаємодії з органами поліції, судом та іншими соціальними службами. Така ситуація в свою чергу актуалізує потребу в структурованій та практично орієнтованій підготовці.

При аналізі наукової літератури було виділено методичні посібники пов'язані з рекомендаціями при роботі з кривдниками: методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників в якому описується теоретична та практична інформація з основ корекції роботи з такими особами (О. Степанюк та О. Мельниченко) [8]; методичні рекомендації щодо безпечних та ефективних програм для роботи з кривдниками: Стаття 16 Стамбульської конвенції – в роботі здійснено огляд наявних моделей і підходів до програм роботи з кривдниками та їх аналіз. [15] також подібний аналіз зустрічається в регіональному посібнику щодо роботи з кривдниками у випадках домашнього насильства та щодо заходів раннього втручання [12]; навчально-практичний посібник для тренерів з організації навчання з питань запобігання та протидії гендерно зумовленому, зокрема домашньому насильству (О. Даценко, Б.Руденко та Н. Щербак) [11].

Здійснено аналіз в Google Scholar за ключовими словами: робота з кривдниками; тренінг в роботі з кривдниками; психологічна робота з кривдниками. Відтак, проаналізовано 60 наукових робіт, визначено що є досить не значна кількість досліджень в галузі психології, а саме: поведінкові інтервенції в роботі з кривдниками [13] рекомендації з впровадження типової програми в роботі з кривдниками для соціальних працівників [2]. Варто зазначити, що основна кількість робіт за пошуковим запитом є саме в галузі соціальної роботи, журналістики та юриспруденції або ж це дослідження спрямовані на роботу з жертвами насилля.

При аналізі різноманітних психологічних рекомендацій щодо роботи з кривдниками нерідко складно встановити, якої саме теоретичної моделі притримуються дослідники. Іншим проблемним аспектом є недостатня конкретизація застосовуваних інтервенцій, вправ чи психологічних технік. Часто наголошується на важливості групової роботи, проте методологія її проведення залишається не описаною.

У науковій та практично-методичній літературі пропонуються різні підходи до структурування програм підготовки фахівців, які працюють з кривдниками домашнього насильства, – від суто інформаційно-просвітницьких моделей до комплексних тренінгових курсів з елементами супервізії. Сприяючись на описані рекомендації вище щодо необхідності практико-орієнтованого навчання та профілактики професійного вигорання. Запропоновану програму тренінгу зосереджено на трьох взаємопов'язаних блоках: 1) діагностичному – застосуванні психодіагностичного інструментарію для оцінки рівня агресивності та ворожості клієнта; 2) формування вмінь саморегуляції – розвитку практичних навичок емоційної саморегуляції та контролю власного стану фахівця в процесі роботи з кривдником; 3) безпеки та підтримки фахівця – усвідомлені меж професійної та особистісної безпеки, а також методах профілактики емоційного вигорання, синдрому хронічної втоми. Така структура поєднує практичну підготовку до безпосередньої роботи та з превентивних піклуванням про емоційний стан самого спеціаліста.

Мета і завдання дослідження. Здійснити опис тренінгового заняття в межах тренінгового модуля, розробленого автором як складової сертифікованої програми підготовки психологів та соціальних працівників, які працюють з особами, що вчинили насильницькі дії, а також обґрунтувати практичну цінність такого тренінгу для професійної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Розроблений тренінг Формування вмінь саморегуляції та контролю агресії впроваджено як окремий модуль в рамках «Спеціалізованого навчання з проведення програм, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника» на базі Західноукраїнського національного університету для психологів і соціальних працівників до роботи з особами, які вчинили домашнє насильство.

Розроблений тренінг складається з трьох блоків: знайомство та діагностика; формування вмінь саморегуляції; безпека та підтримка фахівця.

Блок І. Знайомство та діагностика

Даний блок виконує два завдання: налагодження групової динаміки учасників та використання психодіагностичного інструментарію агресивної поведінки як первинну діагностику та елемент мотиваційного інтерв'ю. Вправи «Знайомство» та «Знаки зодіаку» побудовані на принципах структурованого розігріву групи – короткої, фізично активної взаємодії, що знижує тривожність і формує довіру до простору тренінгу, перш ніж переходити до емоційно складнішого матеріалу [1]. Формування правил групи (доброзичливе ставлення, звертання на ім'я, відвертість, заборона оцінних суджень, принцип «тут і тепер») закладає психологічну безпеку для учасників на які вони можуть опиратись в новому досвіді

Ключовою для цього блоку є вправа «Мозковий штурм», у якій учасники аналізують форми, тригери та причини агресії, а потім звертаються до власного досвіду, пригадуючи до п'яти ситуацій, де вони самі проявляли агресію [9]. Перехід від теоретичного обговорення агресії до особистого досвіду фахівця є методично важливим кроком, адже так учасники сприймають подальші техніки саморегуляції не як абстрактну теорію для клієнта, а як інструменту, застосованого для власного досвіду. Також дану вправу можна адаптувати для фахівця як інструмент генерації стратегії роботи з клієнтом аби допомогти вибудувати план роботи з кривдником відповідно до його життєвої ситуації.

На завершення цього блоку фахівцям пропонується використання опитувальника Басса-Дарки (Buss-Darke Hostility Inventory, BDHI, 1979) [14]– призначений для виявлення рівня агресивності і ворожості [22] та шкали А. Ассінгера (A. Jassinger, 1981) – призначений для діагностики рівня агресивності та міжособистісних стосунків [17]. Використання зазначених опитувальників у практиці з особами, які вчинили домашнє насилля, реалізується за процедурою самозвітування: кривднику пропонується самостійно відповісти на пункти методики, після чого здійснюється обробка результатів відповідно до ключа. Такий підхід виконує дві функції. По-перше, діагностичну – дає змогу отримати кількісні показники виваженості агресивності та ворожості як особистісних характеристик. По-друге, функцію змін – усвідомлення клієнтом об’єктивованих результатів, що вказують на підвищену ймовірність агресивної чи ворожої поведінки, що в свою чергу здатне ініціювати рефлексивний процес і підвищити його готовність до участі в корекційні програмі, орієнтований на виявлені індивідуальна показники.

Важливим методологічним застереженням є те, що представлені вище опитувальники не мають опублікованих даних психометричної адаптації (перевірка надійності, факторної структури та конструктивної валідності) на україномовній вибірці, а є лише перекладеними варіантами. Це обмежує їхнє застосування рамками практичної діагностики – зокрема, як допоміжного інструменту в індивідуальній роботі з кривдниками – і унеможливлює їх коректне використання в емпіричних дослідженнях, що претендують на наукову апробацію. Винятком серед розглянутих інструментів є субшкали цинічної недовіри субшкали ворожості Кука-Медлі (Но), для якої здійснено повноцінну психометричну валідизацію на україномовній вибірці (n=392) [4].

Блок ІІ. Формування вмінь саморегуляції.

Другий, найбільший за обсягом блок безпосередньо формує навички саморегуляції та роботи з гнівом і спирається на три теоретичні джерела: мотиваційне інтерв'ювання, когнітивно-поведінкову модель регуляції гніву Р. Новако та техніки зниження фізіологічного збудження.

Вправа «Робота в парах і аналіз конфлікту» вводить короткий консультаційний алгоритм (контакт – контракт – скарга – уточнення – бажання – розв'язання), після чого учасники в парах відпрацьовують ситуацію власного гніву чи роздратування в ролях клієнта й фахівця, який слухає з фокусом на емоції, тригер та обставини. Наступна вправа «Я-повідомлення» дає учасникам структуру для вираження почуттів без звинувачення («Почуття – Факт – Бажання – Наслідки»), що є класичною технікою асертивної комунікації і водночас моделлю, яку фахівець згодом транслюватиме кривднику [3 с. 211–216].

Ознайомлення з мотиваційним інтерв'ю спирається на підхід В. Міллера і С. Роллніка, засадничий принцип якого полягає в тому, що людина має внутрішній потенціал до змін, а завдання консультанта – не переконувати, а створювати умови, у яких ця мотивація може проявитися [18]. У межах тренінгу учасники опрацьовують три принципи побудови розмови в дусі МІ – прояв емпатії, роботу з амбівалентністю клієнта (притаманним йому одночасним небажанням і бажанням змінюватися) та підтримку самоефективності клієнта [23]. У контексті роботи з кривдниками, значна частина яких проходить корекційну програму не за власною ініціативою, а за рішенням суду, елементи МІ є особливо цінними, оскільки цей підхід залишається дієвим навіть у ситуаціях зовнішньо або примусово мотивованої участі [16].

Вправи «Пауза з наміром» і «Переписування сценарію» безпосередньо відтворюють логіку когнітивно-поведінкової моделі регуляції гніву Р. Новако [19], який розглядав гнів як результат взаємодії когнітивної оцінки ситуації, фізіологічного збудження та поведінкової реакції, а тому пропонував втручання на кожному з цих рівнів – через розпізнавання «гарячих думок», навчання паузі між провокацією та реакцією і свідоме перенавчання поведінкового патерну. «Пауза з наміром» відпрацьовує розрізнення між втечею від ситуації та відповідальним виходом із неї, а «Переписування сценарію» вчить аналізувати автоматичні інтерпретації («вона мене не поважає») через пошук доказів за і проти та формулювання альтернативного, менш провокативного пояснення. Вправа «Лінія ескалації», у якій учасники будують часову лінію конфліктних стосунків і позначають перші ознаки контролю, перший інцидент та наступну ескалацію, методологічно перегукується з описаним у Дулут-моделі циклом насильства й концепцією «колеса контролю», яке візуалізує тактики влади й контролю, застосовувані кривдником; використання цієї вправи в підготовці фахівця дає йому змогу згодом впізнавати аналогічну динаміку в розповідях клієнтів [20, 24].

Блок доповнюють фізіологічно орієнтовані техніки – дихальні вправи (повільне діафрагмальне дихання з видихом через рот), тілесна розрядка (прогулянка, стиснення й розтиснення кулаків) та метод зупинки думок, які відповідають загальновизнаному в літературі з управління гнівом принципу, за яким фізіологічне збудження, що супроводжує гнів, найефективніше знижується саме діафрагмальним, а не

грудним диханням і прогресивним м'язовим розслабленням. Завершують блок вправа «Щоденник емоцій» (для довгострокового самоспостереження), «Розмова з внутрішнім критиком» та практика асертивності, а також перелік правил безконфліктного спілкування для пари (говорити від першої особи, слухати партнера, уточнювати незрозуміле, узгоджувати подальші кроки), що резюмує засвоєні впродовж блоку навички в застосовному до реальних стосунків форматі [7].

Блок ІІІ. Безпека та підтримка фахівців.

Третій блок зміщує фокус із клієнта на самого фахівця. Вправа «Розуміння власної безпеки» окреслює конкретні правила: постійну оцінку ризиків з урахуванням історії поведінки клієнта, координацію із суміжними службами (поліція, соціальні працівники, служби підтримки постраждалих), проведення сесій у безпечному й, за можливості, відеоспостережуваному приміщенні, попереднє узгодження меж взаємодії та процедури завершення зустрічі в разі загрози, а також регулярну супервізію як засіб профілактики професійного вигорання. Ці положення прямо узгоджуються з вимогами до організації Типової програми для кривдників, яка передбачає обов'язкове забезпечення профілактики професійного вигорання фахівців і проходження ними супервізій.

Вправа «Розуміння власного ресурсу» використовує модель сфер «кристала» Н. Пезешкіана (тіло, діяльність, контакти, фантазії) [21] для структурованого пошуку ресурсів, доступних фахівцю в різних сферах життя, що дає змогу перевести абстрактну ідею «самопіклування» в конкретний, індивідуалізований план. Завершує тренінг вправа «Рефлексія», у якій учасники відповідають на запитання про власний стан після тренінгу, отримане нове знання, найкорисніші моменти та побажання щодо подальшого розвитку.

Практично блок безпеки фахівця виконує ще одну важливу функцію – він легітимізує тему власної вразливості фахівця в професійному середовищі, де традиційно більше уваги приділяється вразливості клієнта чи постраждалої особи. У процесі проведення тренінгу неодноразово спостерігалося, що саме на цьому етапі учасники найвідвертіше говорили про власні побоювання, пов'язані з роботою з агресивними клієнтами, і про брак системної підтримки на робочому місці. Це підтверджує тезу про те, що питання безпеки фахівця доцільно порушувати не в кінці підготовки як формальність, а як повноцінний змістовий блок, що завершує логіку тренінгу, повертаючи увагу від клієнта до самого фахівця.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, описано структуру й методичне обґрунтування тренінгового заняття – Формування вмінь саморегуляції та контролю агресії. Розробленого у межах підготовки психологів і соціальних працівників до роботи з особами, які вчинили домашнє насильство. Тренінг, побудований за трьома послідовними блоками (діагностика, формування навичок саморегуляції, безпека та підтримка фахівця).

Практична цінність заняття полягає в тому, що фахівцям запропоновано цілісний набір інструментів саморегуляції, за допомогою якого вони можуть покращити власну професійну діяльність. Окремо, варто звернути увагу на блок спрямований на безпеку та підтримку фахівця, що сприяє профілактиці емоційного вигорання серед спеціалістів.

Мало вивченим проблемним питанням є ефективність навчання фахівців, це актуалізує два види досліджень, які варто здійснити: По-перше, оцінка програм навчань для кривдників – наскільки добре ці спеціалізовані програми досягають мети. По-друге, замір ефективності психологічних та соціальних інтервенції, що зменшують ймовірність рецидиву серед кривдників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Афанасьєва Н. Є., Перелигіна Л. А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : навч. посіб. Харків : ХНАДУ, 2015. 315 с. URL: https://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/3246/1/МСПТ навчальний посібник.pdf

2. Гордєєва Т. Підготовка фахівців соціальної роботи до впровадження типової програми для кривдників у громаді. *Доповіді на пленарному засіданні*. 2025. С. 167. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olha-Shved/publication/

3. Горностай П. П. Консультативна психологія: Теорія і практика проблемного підходу. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Ніка-Центр, 2025. 416 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6542

4. Данилюк І. В., Курапов А. О., Ягіяєв І. І., Малишева К. О., Льошенко О. А., Литвин С. В. Психометричні властивості шкали переконань про щеплення, опитувальника епістемологічних переконань та шкали цинічної недовіри на українській вибірці. *Психологічний часопис*. 2023. Т. 9, № 4 (72). С. 19–29. DOI: https://doi.org/10.31108/1.2023.9.4.2

5. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19 (дата звернення: 12.08.2026).

6. Кабінет Міністрів України. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг : Постанова від 01.06.2020 № 449. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-п (дата звернення: 12.08.2026).

7. Кокун О. М., Мороз В. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Психологічна профілактика психотравматизації військовослужбовців Збройних Сил України : методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 301 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6600

8. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: теоретична частина. Київ, 2020. 316 с.

9. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 192 с. URL: https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/tsentr_prakt_psy_i_soc_robory/biblioteka/1/milutina-teoriaipract.pdf

10. Міністерство соціальної політики України. Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ від 01.10.2018 № 1434, зі змінами, внесеними Наказом від 13.10.2021 № 588. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18 (дата звернення: 12.08.2026).

11. О. Даценко, Б. Руденко, Н. Щербак. Навчально-практичний посібник для тренерів з організації навчання з питань запобігання та протидії гендерно зумовленому, зокрема домашньому насильству. Київ, 2024. 131 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6720

12. ООН Жінки, Фонд ООН у галузі народонаселення. Регіональний посібник щодо роботи з кривдниками у випадках домашнього насильства та щодо заходів раннього втручання. Регіон східного партнерства, 2022. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/regionalnii_posibnik_shchodo_roboti_z_krivdnikami_u_vipadkah_domashnogo_nasilstva_ta_shchodo_zahodiv_rannogo_vtruchannya.pdf

13. Петяк О., Коцюк О. Поведінкові стратегії кривдників та їх корекція шляхом психологічних інтервенцій. *Psychology Travelogs*. 2025. № 1. С. 57–65. DOI: https://doi.org/10.31891/PT-2025-1-6

14. Buss, A. H., Durkee, A. An inventory for assessing different kinds of hostility. *Journal of Consulting Psychology, 1957. 21*(4), 343–349. https://doi.org/10.1037/h0046900

15. Council of Europe. Guidance for Safe and Effective Perpetrator Programmes (Article 16 of the Istanbul Convention). Council of Europe, 2025. URL: https://rm.coe.int/guidance-for-safe-and-effective-perpetrator-programmes-article-16-of-t/1680b3f713 (дата звернення: 12.08.2026).

16. Drake C. The Effectiveness of Motivational Interviewing on Intimate Partner Violence Clients : Master of Arts (MA) Thesis, Sociology & Criminal Justice. Old Dominion University, 2014. DOI: 10.25777/w5ws-8n08

17. Jassinger A. Ne příliš agresivní? *Zivot*. 1981. № 3.

18. Miller W. R., Rollnick S. Motivational Interviewing: Helping People Change. 3rd ed. New York : Guilford Press, 2013. URL: https://books.google.com.ua/books?

19. Novaco R. W. The functions and regulation of the arousal of anger. *American Journal of Psychiatry*. 1976. Vol. 133, № 10. P. 1124–1128. URL: https://www.researchgate.net/profile/Raymond-Novaco/publication/22361669_The_function_and_regulation_of_the_arousal_of_anger/links/55ca9e6908aeb975674a5299/The-function-and-regulation-of-the-arousal-of-anger.pdf

20. Pence E., Paymar M. Education Groups for Men Who Batter: The Duluth Model. New York : Springer Publishing Company, 1993. URL: https://books.google.com.ua/books?

21. Peseschkian N. Positive Psychotherapy: Theory and Practice of a New Method. Berlin : Springer-Verlag, 1987. 502 p. URL: https://books.google.com.ua/books?

22. Ronan G. F., Dreer L., Maurelli K., Ronan D. W., Gerhart J. Measures of Aggression. Practitioner's Guide to Empirically Supported Measures of Anger, Aggression, and Violence. ABCT Clinical Assessment Series. Cham : Springer, 2014. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-00245-3_4

23. Santos T. et al. Motivational Interview Techniques and the Effectiveness of Intervention Programs With Perpetrators of Intimate Partner Violence: A Systematic Review. 2023. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10486163/ (дата звернення: 12.08.2026).

24. Walker L. E. The Battered Woman. New York : Harper & Row, 1979.

Дата першого надходження статті до видання: 13.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.11.2026